

Albiñana, l'home que fou president

DAVID VIJUESCAS

Josep Lluís Albiñana, apartat actualment de la vida política, encara té moltes coses a dir. Admirat per uns i menyspreat per uns altres, Albiñana no pot deixar indiferent ningú.

Josep Lluís Albiñana (València, 1943) fou el primer president de la Generalitat Valenciana. Vint anys després parla d'aquella etapa en la qual ell va representar un paper clau. La seua història és també la de tots els valencians.

Pense allò mateix –diu Josep Lluís Albiñana– que pensava fa molts anys... les meues vivències formen part del pleistocè del nacionalisme... Simplement he anat perfeccionant totes les meues idees... Recorde, quan entràrem a la Universitat, que molts pensàvem que ni tan sols existia una manera d'escriure el valencià (*riu*)... era una cosa que arrossegaves del poble, de ta casa. Al carrer, al meu carrer Boix de València, o després a la Gran Via de Germanies, el món més íntim de fet s'expressava en castellà. Després entraves en contacte amb Joan Fuster i això era entrar en una realitat exuberant... bé, hi havia una ingènuïtat: pensar que amb la democràcia, amb les llibertats, es reconeixeria la nostra història, la nostra llengua. Això es veia com cosa de dos dies... després vindria aquella profunda convicció que allò havia de durar molts anys, que entre la teua situació personal i el poder i la realitat oficial hi havia una gran distància..."

Albiñana, el primer president de la Generalitat Valenciana, ex-

plica tot açò des de l'abisme que hi ha entre el jutge obligat a sotmetre's als dictats de la discreció i el polític apassionat. Parla des del coneixement del passat viscut. Amb l'autoritat serena d'un home amb vísceres de prohom. Ara, des de Castelló, la ciutat que l'ha acollit en el seu exili figurat, recorda els seus inicis en la política: "Hi ha un fet del qual crec que cal parlar. Són les eleccions a Procurador en Corts de l'any 1971. És la meua entrada a la política. Encara que llavors tothom era en algun lloc, jo ni hi era ni hi volia entrar. Bé, no sé qui, supose que el PCE, es plantejà la conveniència de presentar-se a aquestes eleccions perquè les anteriors les havia guanyades un personatge com Perelló Morales fent una campanya a l'americana contra el règim. Un home, d'una altra banda, que l'havien tirat avall per premiar una falla que feia teatre en català... A la candidatura hi havia gent de tota mena, com Francesc de Paula Burguera —que era el nostre referent— o Marcel·lí Alamar... hi érem tots, els que hem sigut i els que hem passat: Vicent Iborra, Silvino Navarro, Alvaro Noguera, Antonio Palomares, Manuel del Hierro... i naturalment Eliseu Climent, que un dia va portar per les oficines de la candidatura Joan Fuster i és ací que me'l presentà."

No serà fins l'any 1974 que Albiñana, relacionat per assumptes d'advocacia amb els polítics de Madrid, Gregorio Peces Barba, Pablo Castellano o Enrique Múgica, entrarà al PSOE i arribarà a ser-ne membre de l'executiva federal, pensant que "aquest partit no tan sols podria guanyar unes eleccions, sinó fins i tot encarrilar tots els moviments de caire nacionalista".

Un autonomisme sense referents. "Quan arribe a l'executiva federal —explica—, tot just acabada la dictadura, ja hi ha en marxa el procés autonòmic. El País Valencià formava part de les meues conviccions. Era, no obstant això, una qüestió molt més

Fuster demanà a Albiñana que fóra el president de la Generalitat. Era un Albiñana ja divorciat espiritualment del PSOE.

desconeguda, més fins i tot que allò del valencià escrit; no tenia tradició reivindicativa i tan sols hi havia hagut els referents d'algun erudit. Comsevulla, hi havia una acceleració històrica provocada pels plantejaments rupturistes amb l'anterior règim i les llibertats nacionals entraven en aquest esquema. Per tant, i això és bàsic, el fet de l'autonomia del País Valencià, no naix d'una tradició històrica sinó com a conseqüència del trencament democràtic. Personalment he de confessar que en aquell moment malgrat tenir un nord, no sabia ben bé per on anava ni quina era la capacitat d'involució d'aquell procés. La transició ha estat san-

gonosa i al Parlament s'han silenciats, per raons d'estat, moltes crueltats".

Albiñana, cepat, alimentat intel·lectualment en el cenacle dels noctàmbuls fusterians, tindrà la seua primera erosió política en les discussions prèvies a l'elaboració definitiva de la Constitució, tot just arribar al títol VIII. Títol que es refereix a l'ordenament autonòmic de l'estat. "Acceptava —reconeix serenament— que estava en el PSOE, tot i veure que l'autonomia era a punt de nàixer partint d'una pèrdua de reivindicacions polítiques. La situació era molt complexa. La meua posició sobre el fet va provocar una forta discussió amb Gregorio Peces Barba i em va fer perdre també la confiança del meu partit. Recorde fins i tot que, en un moment donat vaig demanar explicacions a Alfonso Guerra i li vaig preguntar per què es volia prohibir la federació entre comunitats autonòmiques i ell em va dir que era per evitar les ànsies expansionistes de les Joventuts Socialistes de Catalunya, que parlaven de Països Catalans en un dels seus documents polítics... Pensava, amb una actitud romàntica, que tots acabarien essent autonomistes, i més, que tothom acabaria fent per la unitat

Albiñana a Xàtiva l'any 1978. Assistia a un acte d'homenatge als Maulets.

Baix, portada de l'emblemàtica revista 'Valencia Semanal'. Va aparèixer poc abans del dia 10 d'abril de 1978 en què Josep Lluís Albinana fou investit al Monestir de Santa Maria del Puig com a president del primer Consell del País Valencià.

de l'idioma, per les quatre barres. No ha estat així però malgrat tot, la realitat cultural d'aquest país sempre acaba comunicant-se amb la part que ens és comuna ni que siga per la seua negació o destrucció. Vaig entrar en el nacionalisme amb una convicció tímida, i ara em sent reforçat, convençut”.

Hi ha d'aquell temps una altra dada gens ressenyada a les cronologies polítiques valencianes a l'ús. Abans de llançar-la a cel obert, Albinana somriu entremaliadament mentre s'acomoda al seu seient de jutge: “En el 1978 ja anava allunyant-me espiritualment del PSOE, me'l mirava amb reserves sense pràcticament creure-me'l. Llavors un dia em telefona l'editor Eliseu Climent i em diu que Joan Fuster vol parlar amb mi. Ens trobem per sopar i Fuster em demana que siga el president de la Generalitat, que no renuncié ara que ja s'han guanyat les eleccions”.

Albinana president. La vesprada del dia 10 d'abril de 1978 els 41 parlamentaris del País Valencià aclamaren al monestir de Santa Maria del Puig, a pocs quilòmetres del cap i casal, Josep Lluís Albinana com a president del primer Consell del País Valencià. A l'acte assistí Joan Fuster.

Era un Consell, no obstant això, sorgit de l'enfrontament caimític de la UCD, dels dubtes i les tensions del PSOE, assetjat ja des del carrer per una ultradreta histèrica –i per la mateixa UCD– que havia trobat en l'anticatalanisme i en la dèbil consciència identitària del país la millor arma per combatre la democràcia i també l'imparable ascens de l'esquerra. No debades aquella vesprada mig centenar de persones brandant senyeres amb la franja blava –estendard que amb la quadribarrada ha estat símbol de la ciutat de València–, escridassaren fora dels murs del Puig els membres del Consell

tot acusant-los de catalanistes.

Però Josep Lluís Albinana mirava d'estar per damunt de la fractura social que causaven les polèmiques identitàries convenientment manipulades per la dreta. Dos són els objectius que perseguia: consolidar la presidència com a signe inequívocament visible de la institució de la Generalitat i *autonomitzar* la societat valenciana. Per tirar endavant aquesta tasca havia de ser capaç de fer complicades síntesis polítiques. El 13 de maig d'aquell 1978, el Consell

elegeix el desaparegut Manuel Broseta, president de la comissió de transferències Govern-Consell. Un home de gran prestigi polític (vegeu El TEMPS, núms. 344, 345, 568), que en aquell moment es perfilava com el referent de la dreta liberal i culta valenciana que mai no ha pogut ser. En tot cas, Broseta, com a presumpte responsable del finançament de l'anticatalanisme que aviat havia de patir el país i com a legitimador espiritual d'aquest moviment, acabà esdevenint un element dinamitador de les intencions integradores d'Albinana. “Broseta –relata cautament Albinana– estava molt vinculat a les institucions d'importància clau.

Era advocat de *Las Provincias*, secretari de la Caixa d'Estalvis de València i catedràtic de Dret Mercantil de la Universitat de València. Carismàtic i políticament acceptat per tots. M'interessava integrar-lo, encara que ell, igual que María Consuelo Reyna, ja havia trencat amb Eliseu Climent i amb Joan Fuster. Tenien un gran ressentiment i a més s'entien bé des d'aquell ressentiment, creien que no havien estat tractats com mereixien per l'esquerra nacionalista... Bé, jo volia Broseta entre els meus perquè a més tenia el projecte de crear una gran caixa valenciana en la qual ell mateix estava molt il·lusionat. Era una cosa difícil, perquè hi havia sensibilitats diferents sobre aquesta qüestió a part d'una certa presència de la banca catalana a Alacant que no deixava de ser inquietant. D'una altra banda, UCD tenia el seu propi projecte de crear un consorci d'inversió industrial per al País Valencià via Promobanc... Alhora, s'albirava que el PSOE era incapaç d'integrar el nacionalisme cultural i que el nacionalisme cultural tampoc no estava disposat a entendre el PSOE... Al carrer ja hi havia la crispació, la violència... a poc a poc Broseta va distanciant-se i acaba fent una política purament localista, de València ciutat, assentada en els vells referents, disposat a fer d'aquell moviment anticatalanista, finançat per la mateixa Caixa d'Estalvis, una cosa irreversible. Malgrat tot, no puc parlar malament d'ell, fou una persona molt honrada i la seua situació personal he d'atribuir-la al desgavell del país, al fet que certa gent, jugant amb la seua vanitat, li va fer coses que res no tenien a veure amb la seua trajectòria ni prestigi personal”.

L'anticatalanisme s'infla. El 5 de juny de 1978, vint mil anticatalanistes es reunien a la Plaça de Bous de València contra el

Consell tot deixant un seient lliure perquè Albinana, si així ho desitjava, poguera presidir l'acte. La violència, no solament física, sinó també intel·lectual, prenia la categoria de recargolada fórmula simbòlica provant de minar la imatge del president i d'allò que representava. Unes setmanes més tard, el 23 de juliol de 1978, Broseta, l'assessor d'Albinana, publicava a *Las Provincias* l'article "La Paella dels Països Catalans". El somni Albinanista d'un país unit tot respectant les diferències, començava a trencar-se traumàticament. "Abans -comenta Albinana- de trencar amb ell, Broseta m'havia arribat a oferir de capitanejar el moviment blaver, donant-me tot el seu suport, el financer fins i tot..."

Malgrat tot, la democràcia al País Valencià, indeturable, feia el seu camí, en bona part de la mà d'un president de la Generalitat envoltat de senyeres que es prodigava per pobles i per ciutats llançant missatges de clar contingut nacionalista sense fer cas dels cants de sirena amenaçadors que li dedicava el blaverisme d'elit. La crispació i la manipulació política ofegaran finalment el discurs il·lusionador d'Albinana. El secessionisme lingüístic tutelat per la UCD ja fa temps que ha amenaçat de mort qualsevol intent de normalitat democràtica i nacional al País Valencià. I no solament això, fins i tot mira d'eliminar els prohoms d'aquell redreçament.

El 1979 el país s'alça absolutament partit per la meitat i així i tot, el dia 9 de gener, a Morella, tots els consellers havien iniciat el procés autonòmic per la via de l'article 151, tal i com feien les comunitats autonòmiques de caràcter històric. La campanya electoral d'aquell any té per rerefons la batalla pels símbols del País Valencià, batalla que recuarà quan la diada emblemàtica del 25 d'Abril el Consell decideix adoptar la quadribarrada amb l'escut històric de Pere el Cerimoniós, emblema del pre-govern de la Generalitat. UCD, de bell nou, atia el foc anticatala-

ARXIU

ARXIU

nista i fins i tot s'arriba a témer un assalt dels blavers al Palau de la Generalitat. No debades el dia 26 Albinana era agredit a l'aeroport de Manises, a la seua tornada de París, on havia presidit diferents actes de caràcter valencianista mentre que la quadribarrada era arrabassada -per "incontrolats"- del Palau de la Generalitat. La guerra, que entaulada a l'entorn de l'Estatut d'Autonomia amb els ressabuts episodis de confrontació civil al carrer,

erosionava cada vegada més les relacions d'Albinana amb el seu partit. Malgrat tot, el president de la Generalitat aconseguirà de ser reeligit al castell de Santa Bàrbara d'Alacant el dia 9 de juny de 1979 amb un govern en què la UCD s'ha apoderat de totes les carteres. Aquella reelecció era, doncs, l'inici del compte enrere i això a pesar que la campanya d'Albinana per aconseguir el suport a l'autonomia s'havia tancat a la primeria de setembre amb el

Dues imatges ben significatives. A dalt, Nou d'Octubre de 1978 presidit per Josep Lluís Albinana. A sota, manifestació secessionista pels carrers de València als primers anys vuitanta.

DAVID VIJUESCAS

Fóra fàcil pensar que Albiñana ja forma part del passat, però més aviat és el contrari. El seu testimoni d'experiència viscuda esdevé un clar referent per al futur.

vot favorable del 88% dels ajuntaments valencians.

Albiñana, dinamitat. Manifestacions, agressions que no reparen en dignitats com la de l'alcaldede València, Ricard Pérez Casado, incruents pronunciaments blavers, divisió política de l'esquerra... són els elements que configuren l'escenari en què Albiñana haurà d'empassar-se el dia 16 de desembre de 1979 la moció de censura llançada per la UCD. Però el president encara té forces l'endemà d'aquesta simbòlica data per anunciar que no dimitirà.

"La nit del 21 de desembre —recorda Albiñana sense acritud— Joan Lerma, llavors secretari general del PSOE, em vingué a veure a casa per dir-me que els socialistes abandonàvem el Consell. Ja no tenia sentit, doncs, continuar si no tenia el suport del meu partit. Així que l'endemà mateix vaig anar-me'n a Madrid i vaig anunciar la meua dimissió com a president del Consell i també com a membre del grup parlamentari. Amb aquesta intenció vaig redactar dues cartes, una per a Alfonso Guerra i l'altra per a Landelino Villa. D'entrada Alfonso Guerra no me la va accep-

Poc després de la dimissió d'Albiñana Joan Lerma li va dir en el transcurs d'un dinar que s'havia acabat allò del nacionalisme cultural.

tar. Dies després Lerma em citava en un restaurant del barri de la Malva-rosa a València per dir-me que aquell nacionalisme de cultura de saló s'havia acabat, que ara calia tornar a connectar amb la Renaixença... Fins i tot tractà de convèncer-me d'aquella trista argumentació, de consolar-me fins i tot pels meus pretesos errors... Si jo haguera sabut tot allò mai no haguera apostat políticament per ell. Des de llavors no l'he tornat a veure mai més. Va anar tot tal i com ho he explicat, vull dir, la meua dimissió, no sé per què després s'ha ordit tota una sèrie d'històries periodístiques sobre suposades conspira-

cions...". El balanç polític de tota aquella època de qui fou president del Consell és serè, quasi bé desapassionat: "Crec que el desgavell que es va muntar, va ser perquè jo em proposava de posar a votació democràtica els símbols del país, inclosa la llengua. Si el poble valencià haguera votat almenys hauríem sabut quin percentatge de gent volia una determinada simbologia. El catalanisme o com vulgues dir-ne hauria deixat de ser un fantasma, una ideologia a estrangeritzar... Haguera sigut, en darrer terme i a les males, l'opció minoritària, legítimada per les urnes. Una opció, d'altra banda, que jo hauria pogut, molt probablement, encapçalar. Aquella fórmula els va venir gran a tots els partits. Uns perquè militaven en l'accidentalisme polític i a fi de comptes allò de l'autonomia era una cosa de gestionar carteres. Altres perquè mai no havien volgut l'autonomia a causa del seu espanyolisme recalçant. Al final es posaren tots d'acord i acabaren aprovant l'estatut de Benicàssim i una via autonòmica pel 143... l'estatut dels valencians és, doncs, un estatut atorgat, no decidit pel poble... lamentablement és una cosa que ningú no recorda. Ara mateix, tal i com ens va arribar l'estatut valencià, pense que és molt difícil canviar les coses. D'alguna manera ens han llevat la il·lusió de fer-ho. La intolerància és l'aspecte més antipàtic de la nostra societat i només confie que el nacionalisme siga capaç de dissoldre-la. Crec que més que aconseguir l'èxit d'una idea científica, del que es tracta és de poder esborrar aquest clima de crispació que encara vivim. La intolerància, com et dic, és el símbol de l'antipatriotisme. Resulta penós d'altra banda que una cosa com l'idioma s'haja convertit en una cosa bèl·lica...".

La desaparició política d'Albiñana i l'entrada de Joan Lerma van significar l'inici d'un lent però implacable retrocés de les aspiracions polítiques del nacionalisme valencià. La bandera amb blau, violentament defensada per

l'ultradreta, acabà essent la de tots els valencians; el terme País Valencià quedà arraconat en un segon terme per l'asèptic Comunitat Valenciana; el valencià passava a prendre la categoria de llengua dels valencians però sense cap referència al seu àmbit català...

Un Estatut atorgat. Com diu Ernest Garcia (*Saó*, juny de 1992): "El consens de Benicàssim fou, en realitat una conxorxa organitzada pels aparats dels partits estatals per tal d'enllestir l'organització administrativa de l'estat prevista per la Constitució de 1978, la qual feia difícil l'existència de províncies "no autònomes". (...) L'Estatut del 82 congelà la qüestió nacional, la féu passar a segon pla, a zones profundes que no arriben a contactar amb les pràctiques polítiques quotidianes".

Han passat vint anys, doncs, del primer Consell del País Valencià. Vint anys des que alguns van creure que la fi d'aquell president incisiu, un punt superb i excèsivament valencià —com qui amaga sota l'estora les deixalles domèstiques—, seria la fi dels "problemes" de ser valencià. Però l'escenari, això sí amb un estatut de segona de teló de fons, continua essent si fa no fa el mateix: la dreta cavernícola atia el foc de la confrontació mentre l'esquerra amaga les seues vergonyes identitàries darrere els paraments de la cosa jurídica, estatutària.

Tal vegada és per tot això que Josep Lluís Albinana continua essent incomòde.

Ja cap al final de la nostra conversa li pregunte si li agradaria tornar a la política.

Rememorar el passat, parlar de les seues creences i descreences, del futur, crec que l'ha portat a un cert estat d'il·lusionada excitació. M'escruta per dessota les ulleres i contenint-se exclama afirmativament. "Bé —matisa— hi hauria d'haver darrere un projecte il·lusionant...".

Francesc Viadel

La batalla d'Albiñana

1978

10 d'abril. Es constitueix al monestir del Puig el primer consell del País Valencià.

29 d'abril. El PSPV es fusiona amb el PSOE.

13 de maig. Manuel Broseta presideix la Comissió de Transferències, govern central-Consell.

5 de juny. Vint mil anticatalanistes s'apleguen en la Plaça de Bous de València en un acte contra el Consell. Aquest mes la Universitat dóna a conèixer el seu informe sobre la unitat de la llengua.

8 d'octubre. Se signa el Compromís Autòmic al Palau de la Generalitat. Aplec dels nacionalistes a la Plaça de Bous de València amb trenta mil assistents.

26 d'octubre. Concentració a les portes del Palau de la Generalitat d'agitadors demanant el blau a la senyera.

17 de novembre. Atemptat a la casa de Joan Fuster.

4 de desembre. Albinana es distancia de Broseta en una conferència feta a Madrid. El filòleg Manuel Sanchis Guarner rep una bomba al seu domicili de València.

6 de desembre. S'aprova la Constitució espanyola.

21 de desembre. Avantprojecte d'Estatut de la comissió Francesc Eiximenis.

1979

9 de gener. El Consell, a Morella, inicia el procés autòmic per la via del 151.

18 de gener. Primeres transferències del govern central al Consell.

22 de gener. L'ultradreta i anticatalanista Grup d'Acció Valencianista (GAV) va a les eleccions amb UCD.

28 de gener. Guerra dels símbols promoguda per UCD (bandera, denominació del país i llengua) durant la campanya electoral.

21 de febrer. Broseta fitxa per UCD.

30 de març. L'absència de la UCD impedeix la celebració del Plenari per lliurar a Albinana els divuit avantprojectes d'autonomia.

3 d'abril. Victòria socialista als ajuntaments del País Valencià.

25 d'abril. El Consell adopta les quatre barres com a bandera amb l'escut de Pere el Cerimoniós. UCD ho considera anticonstitucional. Violència blavera al carrer.

26 d'abril. Albinana és agredit per blavers a l'aeroport de Manises. La bandera és arrancada del Palau de la Generalitat.

12 de maig. Quinze mil manifestants blavers es manifesten contra Albinana secundats per AP i UCD.

13 de maig. Albinana dimiteix de president del pre-govern davant el comitè nacional del seu partit.

9 de juny. Albinana, reelegit president al castell de Santa Bàrbara d'Alacant.

19 de juny. Primer ple del Consell amb majoria de la UCD.

29 de juliol. Joan Lerma ix del congrés extraordinari elegit secretari general del PSPV.

23 d'agost. Decret governamental de bilingüisme per al País Valencià.

1 de setembre. El 88% de la població del País Valencià vol l'autonomia.

3 de setembre. Tancament a Quart de Poblet d'alcaldes d'esquerra per les agressions blaveres contra Albinana i Manuel Girona.

9 d'octubre. Pérez Casado, alcalde de València, agredit pels blavers.

11 de desembre. Setanta mil manifestants a València contra el decret de bilingüisme.

16 de desembre. UCD presenta una moció de censura contra Albiñana.

17 de desembre. El PSPV-PSOE abandona el Consell.

22 de desembre. Albinana dimiteix de president.

1980

4 de gener. Monsonís, d'UCD, president en funcions del Consell.

9 de gener. Joan Lerma, disposat a acceptar la senyera amb blau.

14 de gener. Monsonís arria la quadribarrada.

13 de maig. Broseta, nomenat secretari d'Estat per a les Autonomies.

